

Liliana CREANGĂ,

cercetător științific al Laboratorului de cercetări

științifice aplicative al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

MĂSURI DE PREVENIRE A CORUPȚIEI

La corruption est un vice de la société qui persiste depuis des siècles. Pour limiter les effets négatifs de la corruption il ne suffit pas de connaître ses effets, il est nécessaire d'entreprendre les mesures concrètes de prévention et de contrôle. L'important c'est la coopération entre la police et la société civile pour découvrir rapidement la corruption.

Pentru a lupta contra corupției este necesar, în primul rând, de elucidat sensul acestei noțiuni. Este binevenit a elabora o definiție unică, astfel încât toate manifestările care în esența lor sunt fapte de corupție să fie recunoscute anume sub acest aspect de către lege.

Importanța problemei în cauză ne-o demonstrează includerea ei pe ordinea de zi a celei de-a cincea conferințe internaționale anticorupție, care a avut loc la Amsterdam.

Vorbind despre pericolul social, dl Hirsch Ballin, ministrul olandez al Justiției, a menționat că fenomenul corupției se manifestă pe diferite căi, fiind „un monstru cu multe capete”[1].

Corupția este o problemă mondială. Nici o țară nu este liberă de ea, corupția dăunează tuturor. Ea agravează situația celor săraci, denaturează dezvoltarea economică și socială, dezorganizează sistemul prestărilor de stat populației și subminează democrația. În schimbul unei rivalități firești, corupția oferă una bazată pe mituire.

Corupția persoanelor cu înalte funcții de răspundere, la fel ca și mita, este identificată „rar și dificil”. Pentru a ilustra cele spuse, autorul aduce două exemple:

1) În cazul unei campanii electorale lipsite de corupție, cetățenii fac alegerea între programele partidelor politice și candidații care, după părerea lor, le-ar satisface mai deplin interesele, servind, totodată, scopurilor dezvoltării statului. În caz de corupție, de folosire a fondurilor secrete de mituire a alegătorilor, partidele politice și candidații lor ajung la putere nu datorită propunerii unor platforme acceptabile pentru majoritatea populației, ci în urma coruperii electoratului. Acest fapt antrenează distrugerea principiilor democrației, căci are loc nu concurența programelor politico-sociale, ci concurența surselor bănești de care dispune un partid sau altul, un candidat sau altul.

2) Influența corupției asupra sferei economice se manifestă prin eliminarea principiului concurenței libere, care este unul din factorii esențiali în mișcarea societății pe calea progresului în condițiile economiei de piață. În acest caz, la încheierea de către stat cu factorii economici a unor contracte pentru executarea unor lucrări publice prioritate au nu cei care propun executarea lor mai eficientă, mai ieftină și la un înalt nivel, ci cei ce îi mituiesc pe funcționarii de stat, de a căror decizie depinde obținerea unei comenzi de stat profitabile.

După cum observă autorul, evoluția fenomenului corupției se află în strânsă legătură cu dinamica întregului ansamblu social, constituind o emanație a problemelor și disfuncționalităților întregii societăți, de aceea aspectele legate de prevenirea corupției în cadrul sistemului actual de organizare administrativă, economică, financiară și juridică a statului prezintă interes.

Lupta cu fenomenul corupției trebuie să corespundă tuturor cerințelor luptei cu criminalitatea, de aceea organizarea generală a activităților anticorupție trebuie să se bazeze pe: analiza permanentă a modificărilor fenomenului și cauzelor acestuia; elaborarea și implementarea unor programe naționale de luptă cu corupția, alocându-se pentru aceste programe resurse juridice, materiale, financiare și umane suficiente; pregătirea specială a cadrelor și formarea structurilor specializate în cadrul organelor de drept; determinarea strategiei și tacticii de luptă cu corupția, ținându-se cont de condițiile reale în domeniul social-economic și politic, de starea conștiinței societății și a sistemului de drept; utilizarea ajutorului diferitor instituții ale societății civile, al persoanelor fizice și juridice de diferite niveluri.

Sistemul specializat de prevenire și combatere a corupției, conform art. 5 din Legea anticorupției, include subdiviziunile specializate ale OAI, Securității Naționale, Procuraturii Generale, Departamentului Controlului Vamal, Curții de Conturi, Serviciului Fiscal de Stat și ale Departamentului pentru Control și Revizii.

Conform art. 6 al Legii anticorupție, garanțiile pentru prevenirea corupției și protecționismului constau în:

- a) reglementarea juridică strictă a activității autorităților publice, asigurarea transparenței și controlului acestei activități;
- b) perfecționarea structurii serviciului public și a procedurilor de soluționare a intereselor persoanelor fizice și juridice;
- c) asigurarea funcționarilor publici cu salariu de la bugetul de stat și cu privilegii în mărimea corespunzătoare competenței și răspunderii lor, fapt ce ar oferi familiilor lor un nivel de trai decent;
- d) ocrotirea de către stat a drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor abilitate cu funcții de administrare;
- e) efectuarea unor măsuri speciale de control financiar pentru neadmiterea legalizării mijloacelor acumulate ilegal în vederea mituirii funcționarilor;
- f) repunerea în drepturi a persoanelor fizice și juridice față de care s-a comis o injustiție;

g) restrângerea, în cadrul legii, a unor drepturi și libertăți ale funcționarilor publici, în măsura în care acest fapt este necesar pentru apărarea regimului constituțional, drepturilor și intereselor legitime ale altor persoane, precum și ale organizațiilor legal constituite ce beneficiază de serviciile autorităților publice.

Este cunoscut faptul că lupta împotriva criminalității se desfășoară în toate statele prin măsuri concertate deopotrivă de prevenire și de constrângere cu aplicarea de sancțiuni penale. Aceste măsuri pot fi special realizate în mai multe sfere afectate de corupție, dar pot fi și generale, esența lor reducându-se la stabilirea cauzelor și condițiilor care favorizează acest tip de infracționalitate. Ambele măsuri formează aspectul criminologic de prevenire a corupției.

Nimeni nu a găsit încă o soluție cu eficacitate garantată pentru reducerea și în cele din urmă eliminarea criminalității din viața societății[2]. Referitor la fenomenul corupției, există un adevăr unanim acceptat, potrivit căruia urmărirea penală, sancțiunea disciplinară contra indivizilor corupți pot elimina infractorul, dar nu pot eradică corupția. În consecință, combaterea corupției poate fi realizată eficient prin redresarea economică, politică și morală a societății.

Problemele prevenirii infracțiunilor de corupție și a criminalității în general, lupta împotriva lor este inspirată de politica penală a țării și comportă soluții naționale, care la rândul lor depind, pe de o parte, de acuratețea concepției, de structurile, programele și metodele prin care se înfăptuiește strategia națională de combatere a infracționalității, iar pe de altă parte, sunt în funcție și de mijloacele financiare pe care statul le poate aloca acestui scop.

Prevenirea infracțiunilor de corupție, ca și a criminalității în general, este realizată printr-o serie de măsuri, ce formează obiectivul principal al politicii penale și are la bază conceptele criminologiei preventive:

a) prevenirea posdelictuală, care include un ansamblu de măsuri de re-socializare a celor condamnați pentru acte de corupție. Aceste măsuri se realizează fie de organele de stat competente să pună în executare pedeapsa, fie de colectivele de oameni ai muncii și de conducerea unităților;

b) prevenirea predelictuală constituie un proces social neîntrerupt care include un ansamblu de măsuri sociale luate în temeiul legii de organele de stat – în prima linie de organele de ocrotire a dreptului în conlucrare cu diferite organizații în vederea preîntâmpinării și eliminării resurselor eventuale de comitere a infracțiunilor de corupție, prin identificarea, neutralizarea și înlăturarea surselor socioumane subiective și obiective ce sunt susceptibile să determine, să înlesnească sau să favorizeze săvârșirea acestor fapte antisociale, măsuri destinate să contribuie în mod esențial la educarea permanentă a tuturor membrilor societății în spiritul respectării neabătute a exigențelor legii penale, a ordinii sale de drept.

În sens strict, prevenirea infracțiunilor de corupție vizează reacția prin mijloace de drept penal împotriva făptuitorilor, iar în sens larg presupune și definirea cauzelor care determină și condițiilor care favorizează fenomenul in-

fracțional al corupției și înlăturarea acestora.

Anume aceste cauze și condiții preced încălcarea legii penale, fără să se acționeze asupra lor, prevenirea corupției ar fi nerealistă, ar semăna a iluzie[3]. De aici concluzia că măsurile concrete de prevenire nu pot fi orientate în mod just fără o concepție clară asupra cauzelor care determină și a condițiilor care favorizează fenomenul infracțional[4] de care ne ocupăm.

În plan general, pentru prevenirea corupției este necesar înainte de toate să se excludă posibilitatea utilizării factorilor corupției ca metodă de instaurare și întărire a noilor relații sociale, de creare a bazei sociale, a relațiilor de piață, curmându-se în același timp legalizarea și acumularea mijloacelor bănești obținute ilicit.

În plan social, pentru prevenirea corupției este important:

a) să se stabilească o asemenea retribuire a funcționarilor care ar permite acestora și membrilor familiilor lor să aibă un nivel de trai decent;

b) să se instituie un control special și riguros asupra veniturilor și cheltuielilor funcționarilor publici și ale altor conducători; asupra aspectelor de conduită a celor predispuși spre corupție; asupra politicii de cadre, cu posibilitatea instituirii principiului rotației de cadre;

c) să se stabilească un regim de securitate a persoanelor ce sunt antrenate nemijlocit în lupta cu corupția și criminalitatea, precum și securitatea membrilor familiilor lor;

d) să se elimine situațiile de suprapunere și diferență între sarcinile legale puse în fața diferitor autorități publice;

e) să se asigure utilizarea strictă pentru necesități de serviciu a imobilelor și a altor bunuri publice, excluzând posibilitatea înstrăinării lor de către funcționari după expirarea termenului de aflare în funcție a acestora;

f) să se efectueze toate plățile din bugetul de stat numai în temeiul și în conformitate cu legea, pentru necesitățile indicate în ea;

g) să se efectueze activitatea de ocrotire a normelor de drept în strictă conformitate cu legea, cu respectarea prezumției nevinovăției, individualizărilor de pedepse prevăzute de legislație (disciplinare, administrative, penale, civile);

h) să se asigure o cooperare a luptei împotriva corupției cu lupta contra crimei organizate, deoarece ultima corupe funcționarii, permanent și cu regularitate.

În baza cercetărilor efectuate am putea desprinde și unele concluzii, înainta propuneri, având convingerea că ele pot fi completate:

1. Corupția are un caracter universal, manifestându-se în forme diverse la nivel politic, administrativ, economic, social, astfel că abordarea științifică a acestui fenomen nu este acceptată decât în context interdisciplinar, dar fiind important a evidenția în primul rând acele manifestări care cad sub incidența legii pentru a le sancționa;

2. Corupția are la bază aceleași cauze proprii tuturor infracțiunilor, cri-

minalității în general;

3. După trăsăturile sale criminologice, infracțiunile de corupție se deosebesc radical de celelalte infracțiuni. Ele nu sunt comise cu aplicarea armei de foc sau a dispozitivelor explozive; foarte rare sunt cazurile în care ele se comit pe străzi și în parcuri (în medie 3 cazuri de mituire pe an – 4%, în timp ce în aceste locuri sunt comise, în genere, aproximativ 12 la sută din totalitatea de infracțiuni);

4. Infracțiunile de corupție posedă o individualitate proprie bine marcată nu numai sub aspectul juridico-penal, ci și prin existența numeroaselor particularități în ceea ce privește prevenirea și contracararea lor;

5. Corupția este strâns legată cu alte delictive infracționale – evaziuni fiscale, spălarea banilor, crima organizată – care în ansamblu amenință serios statul, valorile democratice, fapt ce impune autoritățile să ia măsuri prompte și efective în vederea prevenirii și combaterii acestor fenomene.

Corupția are un impact puternic asupra securității economice și umane, de aceea consecințele ei sunt multiple. Este, de asemenea, dificil a delimita clar corupția de guvernarea proastă, de aceea considerăm oportună ideea de crearea a unui sistem național de integrare, a cărui esență constă într-un sistem de măsuri luate de societate cu scopul de a-și asigura integritatea morală, politică, socială, economică pe termen scurt, mediu și lung. Scopul principal al unui sistem național de integrare este de a face corupția incomodă, în primul rând din punct de vedere economic și, apoi, din punct de vedere politic. Avînd în vedere această strategie, este clar că un sistem național de integrare urmărește prevenirea actului de corupție în prima sa manifestare, deoarece corupția riscă apoi să devină sistematică.

Corupția creează o povară excesivă asupra populației. Ea are un impact negativ puternic și asupra păturilor vulnerabile ale societății, care nu au putere politică pentru a se proteja. Există o corelație directă între sărăcie și corupție în țară. Ultima absoarbe sursele financiare care ar putea fi alocate în sistemul de ocrotire a sănătății, educație, asigurare socială și alte necesități. De aceea venim cu îndemnul ca fiecare cetățean să aibă zero toleranță față de corupție și, chiar dacă nu o putem deznădăcina totalmente, să facem posibilă limitarea ei.

Note:

1. A. Angheni, „A cincea conferință internațională anticorupție”, în *Buletin de criminologie*, nr.1; 2, 1992, p.108.
2. Aurel Dincu, *Bazele criminologiei*, vol I, Ed. Proarcadia, București 1993, p.172.
3. G. Antoniu, „Prevenirea infracțiunilor în dezbaterile națiunilor unite”, în *Studiul de drept românesc*, București, Ed. Academiei Române nr. 1-2, 1991, p.91.
4. Gh. Nistoreanu, Costică Păun, *Criminologia*, Ed. Europa-Nova, București, 1996, p. 206.

Bibliografie:

1. Legea 900/27.06.96 privind combaterea corupției și protecționismului.
2. Hotărârea Parlamentului 518/07.07.95 pentru constituirea Comisiei speciale de exercitare a controlului asupra executării legislației privind combaterea corupției.
3. Decretul președintelui RM nr.57 din 28.05.2001 privind constituirea Consiliului coordonator în problemele combaterii corupției și criminalității.
4. Hotărârea Guvernului 898/03.08.2004 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni pentru eficientizarea interacțiunii și colaborării organelor de drept și de control în combaterea criminalității și corupției.
5. Hotărârea Guvernului 1377/18.11.2003 cu privire la aprobarea Planului de măsuri pentru combaterea corupției și asigurarea supremației legii.
6. Hotărârea Guvernului 1017/04.11.99 cu privire la Programul de stat privind combaterea criminalității, corupției și protecționismului pentru anii 1999-2002 și despre îndeplinirea Hotărârii Parlamentului Republicii Moldova „Privind activitatea Procuraturii Generale și Ministerului Afacerilor Interne în combaterea crimei organizate și corupției” .
7. Hotărârea Guvernului 199/02.04.96 cu privire la măsurile de intensificare a combaterii corupției, protecționismului și crimei organizate.
8. Hotărârea Guvernului 780/14.03.96 cu privire la unele măsuri pentru combaterea corupției și protecționismului.